

Asia: 42/00.01.02/2022

Lausuntopyyntö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategialuonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Miten arvioisitte edustamanne organisaation strategian ja hyvinvointialueen strategialuonnoksen yhteentoimivuutta?

Karkkilan kaupungin uuden valtuustokauden strategiatyö on kesken, joten yhteentoimivuutta on vaikea vielä tässä kohtaa arvioida. Aiemmin Karkkilan kaupunkistrategian arvot ja tavoitteet ovat olleet linjassa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategian kanssa.

Hyvinvointialueen tärkein tavoite on hyvinvoivat länsiusimaalaiset. Kuntien tärkein tavoite on hyvinvoivat kuntalaiset. Hyvinvointialueella ja alueen kunnilla on yhteiset asukkaat ja yhteistyön tekeminen on ratkaisevassa roolissa asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä. Strateginen yhdyspintasopimus tarjoaisi selkeät, yhteiset raamit yhteistyöstä sopimiseen. Sen avulla voisi määritellä tarkemmin yhteistyötä, rooleja ja tavoitteita. Sopimus tukisi vastuunjakoa ja mahdollistaisi sujuvammat palveluketjut.

Hyvinvointialueen ja kuntien välille tarvitaan selkeämmin määritellyt yhteistyörakenteet ja roolit. Lisäksi alueelle tulisi sopia yhteiset strategiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit, jotka perustuvat yhteiseen tilannekuvaan ja jaettuun näkemykseen tulevaisuudesta.

Miten kommentoisitte edustamanne organisaation ja hyvinvointialueen yhteistyön roolia hyvinvointialueen strategialuonnoksessa?

Strategialuonnos tunnistaa kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyön merkityksen, mutta konkretia jää puutteelliseksi. Esimerkiksi muutoslupausten kuvauksissa siihen viitataan vain kerran.

Yhteistyön tekemisen tavat, tavoitteet ja rakenteet olisi tärkeää määritellä selkeästi. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten yhteistyö käytännössä toteutetaan, mitä se tarkoittaa eri toimijoille ja miten yhteisestä työnjaosta sovitaan. Käytännön toteutuksessa nähdään useita haasteita. Esimerkiksi ongelmat palveluiden saavutettavuudessa (kielitaito, digitaalisuus), epäselvät

roolit ja vastuut sekä tiedon puute estävät yhteistyön kehittymistä kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Strategian tehokas toteutus edellyttää yhteistä sopimista, paikallisen tiedon hyödyntämistä ja joustavia toimintamalleja, joissa kunnat, järjestöt ja hyvinvointialue suunnittelevat palvelut yhdessä, sen sijaan että keskitettyä ohjeistusta vain toteutettaisiin. Lisäksi yhteistyökumppaneiden aktiivinen tiedottaminen on keskeistä, jotta kaikki toimijat ymmärtävät tavoitteet, roolit ja käytännön toimenpiteet.

Tälle strategiakaudelle tarvitaankin hyvinvointialueen ja kuntien väliseen yhteistyöhön selkeämmin määritellyt rakenteet, tehtävät ja roolit. Valtuustokausittaisissa neuvotteluissa (laki hyvinvointialueesta 611/2021, 14 §) hyvinvointialueen ja kuntien tulisi neuvotella tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Lisäksi neuvotteluissa voidaan sopia ainakin yhteistyön edellyttämistä yhteistoimintarakenteista, toimintamalleista sekä yhteistyön edellyttämästä tiedonkulusta. Nämä valtuustokausittaiset neuvottelut olisi ollut hyvä linkittää strategian valmisteluun. Jos valtuustokausittaiset neuvottelut pidetään vasta vuonna 2027, onko se tarkoituksenmukaista? Neuvotteluja olisi muutenkin syytä kehittää.

On huomionarvoista, että eri kuntien käytettävissä olevat resurssit ja toimintaympäristöt vaihtelevat merkittävästi. Hyvinvointialueen strategialuonnos tarkastelee aluetta kokonaisuutena, mutta ei riittävästi huomioi eroja alueen sisällä. Myös päätösten vaikutusten arvioinnissa olisi tärkeää ottaa huomioon paikalliset vaikutukset.

Asukkaat ovat meille kaikille yhteisiä, ja sekä kunnilla, hyvinvointialueella että muilla toimijoilla on tietoa alueen asukkaiden tarpeista ja toimivista käytännöistä. Tämä alueellinen tietopohja tulisi hyödyntää jo palvelujen suunnitteluvaiheessa. Yhteinen tietopohja vahvistaisi yhteistä ymmärrystä asiakkaiden tarpeista ja tukisi palvelujen kehittämistä. Esimerkiksi suunniteltu lasten ja nuorten hyvinvointikysely olisi tarkoituksenmukaista suunnitella ja toteuttaa kuntien kanssa yhteistyössä, hyödyntäen jo olemassa olevia tiedonkeruita ja välttämällä päällekkäisyyksiä.

Yhteistyössä tulisi tunnistaa keskeiset yhdyspinnat ja kehittää niitä yhdessä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Opiskeluhuollon kokonaisuus on tästä hyvä esimerkki, jonka pitäisi näkyä strategialuonnoksessa yhteisenä tehtävänä. Opiskeluhuollon palveluiden kehittämisessä tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä kuntien kanssa ja käydään vuoropuhelua ennen päätöksentekoa.

Asukkaiden lisäksi myös ammattilaisten ohjaamiseen tarvitaan polku. Edelleenkin ei ole tiedossa, mitä palveluja on tarjolla missäkin, mistä tieto löytyy ja kuka toimii vastuuhenkilönä, jolta voi tarvittaessa kysyä lisätietoja.

Yhteenvedona: Strategialuonnos tunnistaa yhteistyön tärkeyden, mutta sen sisältö kaipaavaa konkretiaa. Yhteistyön rakenteet, tavoitteet, roolit ja johtaminen tulee määritellä selkeästi, alueelliset erot huomioiden.

Voitte halutessanne kommentoida edustamanne organisaation ja hyvinvointialueen strategisen yhteistyön eri osa-alueita tarkemmin.

On hyvä, että luonnoksessa nostetaan esiin palvelujen saatavuus, asiakaslähtöisyys ja asukkaiden monimuotoisuus – kieli- ja kulttuuritaustat, erilaiset asuinympäristöt sekä haja-asutus- ja kaupunkialueiden erityispiirteet. Alueen kuntien monimuotoisuus ansaitsisi kuitenkin vielä vahvempaa korostamista. Strategian johdantoon voisi sisällyttää yleisen aluekuvauksen lisäksi myös kuntakohtaisia erityispiirteitä, jotta yhteistyön lähtökohdat hahmottuvat selkeämmin.

Esimerkiksi Länsi-Uudenmaan sairastavuusindeksi (87) on valtakunnallisesti matala, mutta Karkkilassa vastaava indeksi on alueen korkein (106). Samoin työkyvyttömyysindeksi on koko hyvinvointialueella maan alhaisin (68), mutta Karkkilassa se nousee alueen korkeimmaksi (106). Tällaiset erot olisi välttämätöntä huomioida, ja tämän vuoksi kunnat ovat toistuvasti korostaneet kuntakohtaisen tiedon ja sen pohjalta tehtävän resurssoinnin tarvetta. Olisiko tässä mahdollista miettiä positiivista diskriminaatiota harmonisoinnin vaihtoehtona? Esim. Helsingissä positiivinen diskriminaatio -määrärahalla on tuettu yhdenvertaisuutta ja tasoitetaan alueellisia hyvinvointieroja.

Digitalisaatio tarjoaa mahdollisuuksia palvelujen kehittämiseen, mutta samalla on varmistettava riittävä lähipalvelujen säilyminen. Tämä on erityisen tärkeää haavoittuville asiakasryhmille, kuten toimintakyvyltään rajoittuneille, vammaisille, ikäihmisille ja lapsiperheille.

Työllisyyspalvelujen näkökulma jää strategialuonnoksessa ohueksi, vaikka sen kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa nuorten, aikuisten ja perheiden hyvinvointiin. Vaikeasti työllistyvien tilannetta haastaa yhteistyön ja yhteisten palvelupolkujen puute. Myös työllisyysalueet tulisivat nostaa strategiassa yhtenä

yhteistyökumppanina selkeämmin esiin.

Strategiassa on yhtenä muutoslupauksena ”Lisää ensisijaisia palveluja lapsille ja nuorille”, jossa korostetaan varhaisen tuen vahvistamista kouluissa ja opiskeluhuollon palveluiden vahvistamista. Mitä tämä tarkoittaa konkreettisesti kouluille? Miten lasten ja nuorten palveluiden ja kehittämisessä ja lisäämisessä huomioidaan varhaiskasvatusikäiset? Entä perheet? Miten turvataan opiskeluhuollon piiriin kuulumattomien lasten ja nuorten sekä erityisesti niiden NEET-nuorten palvelut, jotka eivät kuulu minkään palvelun piiriin ja, joilla kynnys muihin palveluihin on usein korkea? Opiskeluhuollon järjestämisvastuu on jaettu opetuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen kesken siten, että opiskeluhuollosta muodostuu toimiva ja yhtenevä kokonaisuus. Yhteistyö kuntien kanssa olisi siis hyvä nostaa strategiassa myös tässä kohdassa esille.

Yhteenvedona: Yhteistyötä kunnissa ja hyvinvointialueella tulisi rakentaa entistä vahvemmin alueen sisäiset erityispiirteet huomioiden. Kuntakohtainen tiedonvaihto, alueen monimuotoisuuden näkyvämpi huomioiminen sekä lähipalvelujen turvaaminen tukevat aidosti asiakaslähtöistä ja yhdenvertaista palvelujen järjestämistä koko alueella.

Mitä muuta haluaisitte kommentoida tai kysyä hyvinvointialueen strategialuonnokseen liittyen?

Strategian onnistuminen nojaa merkittävästi kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyöhön. Nyt yhteistyön rooli jää kuitenkin liian yleiselle tasolle, eikä sen käytännön toteutusta ole konkretisoitu.

Strategialuonnoksesta puuttuvat kaikki mittarit. Olisi suotavaa, että olisi edes jotakin strategisia mittareita. Olisi tärkeää määritellä vähintään osa strategisista mittareista niin, että niitä voidaan seurata myös kuntakohtaisesti. Yhdenmukaistaminen ei saa tarkoittaa keskiarvoilla johtamista, sillä ne hämärtävät pienten kuntien näkökulmaa. Luonnoksessa kerrotaan asiakaskokemuksen mittaamisesta ja johtamisesta kaikissa palveluissa. Tästäkin tietoa tulisi välittää kunnille kuntakohtaisesti, jotta meillä olisi yhteinen jaettu tietopohja ja yhteinen tilannekuva.

Kiitämme haavoittuvassa asemassa olevien huomioimisesta, mutta miksi strategiassa ei ole mainittu ollenkaan esimerkiksi vammaisia tai omaishoitajia?

Haavoittuvassa asemassa olevia asukkaita etsitään, kohdataan ja kannatellaan yhteistyössä järjestöjen ja kuntien kanssa. Mitä tämä tarkoittaa kuntien näkökulmasta? Miten turvataan lähipalvelut niille haavoittuville ryhmille, joiden liikkuminen on julkisen liikenteen varassa?

Hyvinvointialue voisi luopua Luovu-termistä järjestämisen periaatteena. Sen voisi vaihtaa esimerkiksi termiksi ”Kehitä”.

Strategialuonnoksessa ei myöskään kulttuuria mainita lainkaan, paitsi puhuttaessa organisaation toimintakulttuurista. Myös hyvinvointialue voisi tiedostaa kulttuurin merkityksen tärkeänä osana ennen kaikkea mielenterveyden edistämistä ja ennaltaehkäisyä.

Karkkilan kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hyvinvointialueen strategialuonnoksesta ja erityisesti siitä, että lausuntoaika on ollut pidempi kuin

aiemmin. Valitettavasti pidemmästä lausuntoajasta huolimatta ei kokousaikatauluista johtuen lausuntoa saatu kierrätettyä organisaatiossa lautakuntien kautta. Lausunto on kuitenkin valmisteltu toimialarajat ylittäen moniammatillisesti. Toivomme, että lausuntomme saa sille kuuluvan painoarvon strategiaa viimeisteltäessä.

Pieniniemi Leena

Karkkilan kaupunki - Karkkilan kaupunginhallitus 15.9.2025 § 278

